

соціальних та інституційних чинників і визначає не лише здатність до виживання, але й можливості подальшого відновлення та розвитку особистості й суспільства загалом.

Література

1. Мельничук І.Я. Теоретико-методологічні основи розвитку та корекції резильєнтності. *Наукові записки. Серія: Психологія*, 2024. №2. С. 82-87. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-2-12>
2. Руденко О.В., Гонтар Ю.В. Структура резильєнсу у контексті розвитку резильєнтності особистості. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*, 2022. Том 33 (72) № 2. С. 73-78. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/12>
3. Чиханцова О.А. Розвиток резильєнтності особистості в ситуаціях невизначеності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*, 2023. Том 34 (73) № 1. С. 35-40. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.1/07>

Муляр Володимир – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Поліського національного університету

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА І МЕНТАЛЬНА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Аналізується природа російсько-української війни, доводиться її екзистенційний характер. Формулюються деякі чинники ментальної стійкості українців у протистоянні російській агресії.

Вже через кілька місяців після початку широкомасштабної війни росії проти незалежної України багатьом фахівцям і політичним експертам, в тому числі і автору цих рядків [1, с. 32–329], стало ясно, що ця війна має особливий статус, статус екзистенційного конфлікту. Сьогодні ж, на п'ятому році цього кровопролитного жахіття, я впевнений в тому, що практично ні в кого не викликає сумнівів цей жорсткий висновок. Бо агресія росії проти нашої країни не вкладається в логіку звичайної війни. Нічим не виправдані звірства, які чинили окупанти над мирними мешканцями в Бучі, Маріуполі, Ізюмі, в інших містах і селах України, не можна пояснити жодною логікою війни. Не пояснюються правилами ведення війни і катування полонених українців у тюрмах росії. Тому логічно напрошується питання: чим це пояснити – варварством агресора, його віковичною заздрістю та відповідною ненавистю до розумного, інтелігентного, вихованого на людських цінностях народу, який бажає влаштовувати своє життя самостійно, без вказівок збоку? Чи це виправдовується тваринною потребою завоювання нових територій і послідовним перетворенням їх на місце, непридатне для нормального людського життя, як це завжди робили росіяни? Адже історія не дає жодного

прикладу, коли б ця ненаситна держава, окупувавши чужі території, зростила на них квітучий сад, комфорт для громадян, прославивши себе, таким чином, у якості цивілізованої держави. Однак ні. Складається враження, що цей народ чи нація (ще потрібно підібрати адекватне слово для точного позначення) живе за принципом сарани, яка, зайшовши на нову територію, пожирає там все, що є, а потім з таким самим успіхом суне далі, знищуючи все на своєму шляху. Чи може ця війна – вираз одвічного бажання цієї країни (росії) показати, насамперед, собі та оточуючому світу велич так званого «русского мира», як вони, московити, собі уявляють велич народу взагалі. А заодно налякати усіх навколо, як це родить «пітерська шпана» у підворотні... Що означає ця війна і ці звірства окупантів?

Як видається, жодне з поставлених питань на рівні здорового глузду не має вичерпного пояснення, але відповідь на кожне з них має певний зміст. Російська агресія проти України засвідчує одночасно все. І варварство народу, зрощеного на страшній суміші ординської жорстокості, хамства і безкультур'я, багатовікової озлобленості та імперської агресивності. І практичної, а може і генетичної його нездатності до демократичного переродження, що прекрасно ілюструє історія росії. І бажання постійно розширювати свою територію при абсолютній неспроможності і небажанні цю територію цивілізувати, олюднити, окультурити. І настійлива потреба якоїсь химерної величі російської держави і народу при повному ігноруванні справжніх критеріїв такої величі.

Найкраще ж і повне пояснення, на мою думку, дає історія цієї країни. Ключовий висновок в ньому пов'язаний з питанням походження і родоvodu росіян. Не маючи в своїй історії, як вони, очевидно усвідомлюють, величю історичного, культурного, цивілізаційного, гідного джерела, московити присвоїли родовід іншого народу. Спочатку Петро I проголосив Московію Росією, вкравши ім'я нашого народу. А потім за Катерини II, сфальсифікувавши літописи та інші історичні документи, московити присвоїли чужу, тобто нашу історію. А звідси перед ними постало логічне рішення – знищити українську націю, не залишити від українців жодного сліду в історії і, таким чином, позбутися свідка і справжнього носія історії Русі. А самій Московії утвердитись у якості єдиного спадкоємця великої Київської держави. Саме ця глибинна причина, на нашу думку, дає усі відповіді на поставлені вище питання повною мірою. Страх перед викриттям в міру існування незалежної української держави та українського народу, набуття ним статусу нації і осмислення справжнього свого родоvodu та історії, штовхає міфічних «росіян-слов'ян» до знищення всього українського. Більше як 350-річна історія співіснування московитів та українців – яскраве тому свідчення. Новітня російсько-українська війна є останньою спробою росіян здійснити свій одвічний задум. Ось чому ця війна є екзистенційною.

Очевидно, що ця війна є екзистенційною і для українців, бо поставила наш народ перед фактом смертельної загрози. Адже такого роду війни завжди велися не на життя, а на смерть. Російська війна проти України – це не тільки

і не стільки війна за території, за природні ресурси чи людський потенціал, як її дехто тлумачив у 2022 році і навіть сьогодні. Це війна екзистенцій двох народів. Тут зроблю одне уточнення. Будучи екзистенційними конкурентами, абсолютно протилежними полюсами цивілізаційного розвитку, українці та росіяни по-різному інтерпретують і ставляться до цього очевидного факту. Якщо українці впродовж історії не загострювали і не зводили цю проблему до рівня міждержавних, міжнародних відносин, не культивували в собі ненависті до росіян, то росіяни, їх політична і державна еліта, навпаки, перетворили вказану екзистенційну протилежність між нашими народами в смисл власного існування і довели своє ставлення до українців у ворожість найвищого гатунку [1, с. 324]. Протягом усієї історії московитів-росіян українці відчували на собі цю ворожість. Починаючи від Івана IV, який, прийнявши в 1547 році титул «Государ, Цар і Великий князь всієї Русії», заявив, таким чином, претензії московитів на українські землі та українську державність. Так було і в часи імператорської росії, і в часи радянської імперії, коли українців оголошували малоросами, забороняли українську мову, а в новітній період піддавали переслідуванню українських борців за незалежну Україну, засиляли до Сибіру, переселяли в суто українські міста росіян, заохочували викладання російської мови в освітніх закладах тощо.

З вищевикладеного випливає, що новітня російсько-українська війна не може бути витлумачена у вимірах часу і простору. Вона може бути осмислена лише у вимірах екзистенції. Адже екзистенція як поняття означає внутрішнє буття людини, те непізнанне, ірраціональне в людському «Я», внаслідок чого людина є конкретно неповторною особистістю [3, с. 163]. Аналогічно екзистенцію можна кваліфікувати і стосовно нації, народу. Екзистенція народу – це його внутрішня самість, єство, ментальна структура, яка залежить від низки об'єктивних чинників, формується віками, є унікальною і важко піддається змінам. З цього випливає, що російсько-українська війна – це не довга війна і не тривала війна. Як екзистенційна в своїй сутності, вона буде продовжуватися до тих пір, до яких буде існувати екзистенція російського народу, політична еліта якого і почала цю війну. Екзистенція агресивна, ворожа до всього розумного, інтелігентного, морально-етичного, такого, що базується на здоровому глузді і відрізняється від московитської сутності тощо.

Саме осмислення цього незаперечного факту є першою і головною умовою стійкості українців у протистоянні російській агресії. Зчинивши шалений опір агресору, українці доводять, що глибоко усвідомлюють екзистенційний характер цієї війни. Вони повною мірою розкривають свою, насамперед, ментальну стійкість, яка є вирішальним осердям будь-якої здатності народу адаптуватися до екстремальних умов, зберігаючи при цьому психічне здоров'я, систему цінностей і функціональний порядок.

Важливим чинником стійкості нашого народу у протистоянні російській агресії є його ментальність взагалі як система духовно-світоглядних, етико-моральних і мисленневих властивостей, зумовлених низкою об'єктивних причин: територією, історією, географічними особливостями, в тому числі

кліматом, наявністю природних ресурсів [2, с. 36]. Особливе місце в цій системі займає, на нашу думку, антеїзм як особливе ставлення до матінки-землі, яка є одвічним джерелом життєдайної сили українців. Варто сказати і про інші особливості ментальної природи українців – індивідуалізм, український екзистенціалізм, кордоцентризм тощо.

Література

1. Муляр В. І. Російсько-українська війна: фіналізація конфлікту ментальностей. *100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії, перспективи: збірник праць учасників Міжнародної науково-практичної конференції (1 листопада 2022 р.)*. Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 323–329.
2. Муляр В. І. Філософія. Підручник. Житомир: Вид. ПП «Рута», 2025. 400 с.
3. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. 2 вид., перероб. і доп. Київ: Головред УРЕ, 1986. 800 с.

Тюганова Марія – аспірантка

Харківського національного університету
внутрішніх справ України, асистент кафедри
публічного управління та адміністрування
Державного університету економіки на
технологій.

РОЛЬ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У ФОРМУВАННІ МЕНТАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ

У тезах розглянуто проблему ролі копінг-стратегій у формуванні ментальної стійкості підлітків в умовах сучасних соціальних та воєнних викликів. Проаналізовано сутність копінг-стратегій як психологічного ресурсу подолання стресу та їх значення у забезпеченні адаптації особистості. Визначено основні індивідуально-психологічні чинники, що впливають на вибір копінг-стратегій у підлітковому віці. Розкрито взаємозв'язок між характером копінг-поведінки та рівнем ментальної стійкості підлітків. Обґрунтовано, що використання адаптивних копінг-стратегій сприяє збереженню психологічного благополуччя, зниженню тривожності та підвищенню здатності до ефективної адаптації в умовах стресу. Акцентовано увагу на необхідності формування конструктивних способів подолання труднощів у межах психолого-педагогічної роботи з підлітками.

У сучасних умовах воєнного стану, соціальної нестабільності та постійного інформаційного навантаження проблема збереження психічного здоров'я підлітків набуває особливої значущості. Сучасне підліткове середовище характеризується підвищеним рівнем невизначеності, емоційної напруги та впливом численних стресогенних факторів, що зумовлює